דברי ימי אשקלון

ירחון חינמי שמחזיר את אשקלון למקורות - גליון 36 1.11.2014

הגדת אשקלון

יגאל אלון, מפקד הפלמ"ח, אמר כי עם שאינו זוכר את עברו – עתידו לוטה בערפל. לא ייתכן שילדינו יידעו מיהם כל כוכבי הטלויזיה אבל לא יידעו דבר על הבית בו הם חיים: מי היו המייסדים, הבנאים, המחנכים, הרופאים, התעשיינים וכו'. מישהו חייב לאזן ולהשלים את התמונה החסרה בתוכה אנו מגדלים דורות חדשים של אזרחים. לכן נולד הירחון הזה לצורך איתור המידע הראוי והפצתו בין קוראיו בכל מקום ואתר. לא לאשקלונים בלבד.

טקס השקת באר

ביום 22.10.2014 התקיים בגן הלאומי טקס השקת באר היסטורית. ספק אם חופרי הבאר, לפני מאות שנים, חלמו שכך יתרחש לבאר צנועה זו, אחת משבעים הבארות בתל אשקלון העתיק. כתבה מצולמת בעמוד 6-7.

1970 מרוץ פורמולה 1 בחוצות אפרידר ברנע. צילום ראשון של ערן אדומי

לאוהלה והמשפחה -

על הולדת הנכד יער

דור ט"ו בארץ ישראל

מאז גרוש ספרד

כל הברכות שבעולם!

חדש מול ישן

לרגל שלוש שנות הופעת ירחון זה אני משלב היום ישן עם חדש. תזכורת לאלה שכבר ראו וחידוש למצטרפים הטריים.
ילדי 2014 ראויים שילמדו על תולדות אשקלון, שכונותיה ומקימיה וגם על מחירי עצמאות ישראל ששילמו חלק מתושביה בקרב אזרחי ישראל. הכל על קצה המזלג כי אין סוף למידע עליו אפשר למצוא חומר רב נוסף.
בתמונה למטה נראה מנחם בגין בעת ביקור באשקלון. מימין לצדו נראית עדה גלעדי מאשקלון אשר שכלה את שני בניה במלחמות ישראל. סיפורם בעמוד 5.

עיר היונה

סמל עתיק המייצג את אשקלון היא היונה המופיעה גם על מטבעות עתיקים שונים שנטבעו בה. יונה בערבית היא "חממה" וכך נקרא כפר ערבי שהיה מצפון למגדל ואשר חלק מאדמותיו נרכשו לטובת קיבוץ ניצנים לפני קום המדינה.

במשך שנים רבות התיירות באשקלון היתה מבוססת גם על תצוגת יונים מסוגים רבים ושונים מהן יוני דואר ואחרות שלא פוגשים יום יום. פרט לתצוגות יונים התקיימו באשקלון תחרויות כלבים גזעיים וירידי אמנות שמשכו קהל רב מכל רחבי הארץ.

אשקלון היא גם עיר שבה נפגשים אתרים היסטוריים רבים מתקופות רבות. אלה לא צריכים יריד או תערוכה כדי שיבואו לראות אותם. רק קצת עידוד מכל אלה שהעיר ופרנסתה חשובים להם.

מי יתן ונראה שוב את כל אלה מתפתחים וצומחים ומחזירים לעיר את שמה ותפארתה כעיר תיירות לכל דבר. סוחרי העיר, המלונאים והמסעדנים בודאי יאהבו זאת.

ירחון זה נועד לקשר בין תושבי העיר היום ובעבר, בארץ ובכל רחבי העולם. אם בזכות הפצתו בעולם גם יגיעו תיירים לראות את פינות החמד הרבות ואת כל שיש לעיר להציע – הרי שהרווח יעלה על המצופה. כך יכולים הקוראים לסייע לקדם את כל המטרות לטובת כל הצדדים.

התמונה מאוסף חיים אריס

צופי אשקלון לדורותיהם

איסוף פרטים בעיצומו. בואו והצטרפו למאגר ועזרו לכנס!

כנס ענק יתקיים ביום 16.4.2015

שלחו פרטים לכתובת הבאה במייל:
Nimrodshevet@gmail.com
או SMS לטלפון: 054-3001744
או חפשו בפייסבוק:
"בוגרי צופי אשקלון לדורותיהם"

אילן אטלן ונמרוד פורת

סיפורו של ציור

"קיבוץ גלויות" היה שמו של הציור הצבעוני שפאר את הקיר באולם הכניסה של קולנוע "רחל" ההיסטורי במרכז אפרידר. למרות שהצילום כבר פורסם כאן בעבר, מידע חדש שהצטבר מחייב את העלאת הסיפור בשלמותו כפי שהועלה בידי גולשים באתר נוסטלגיה אשקלוני, לאחר שהעליתי שם את הצילום. ההפתעות לא אחרו להגיע. תודה לכל התורמים.

הציור הענק היה חלק מסמליה של אשקלון המתחדשת ומיקומו המדוייק היה על קיר מול דלתות הכניסה לבניין הקולנוע, בין דלפק המזנון שמשמאל ודלתות האולם שמימין. הציור היה גדול יותר ממסגרת התצלום וחלקים חסרים כאן משני צדדיו. חבל. בצד שמאל היתה מצויירת חלוצה מנגנת בחליל שנראתה כיושבת על דלפק המזנון. בצד ימין היה מצוייר טרקטור שחרש את שדות המולדת המתחדשת. את התמונה קיבלתי מפטר ארבן. היא צולמה בידי עוזי נגר מ"פוטו יוסי את עוזי" אך שם לא נמצא יותר הצילום המקורי או הנגטיב ממנו פותח.

בין הדמויות המצויירות על הקיר היו חלוצות שדמויותיהן צויירו בסיוע 'דוגמניות' מאפרידר. המחללת שישבה על הדלפק צויירה בדמותה של תמי הרץ. שתי אחרות צויירו לפי תוויהן של זיווה הופמן וחיותה יונסון. לימים, זיווה היתה מורה באפרידר וחיותה התפרסמה כאמנית בתחום הקדרות והתגוררה ברחוב סגל בברנע עד שעזבה את ישראל בחזרה לארץ מוצאה.

עמוס הרץ, מילדי אפרידר, תורם את חלקו לסיפור הקיר:

בכך להלן פרטים לגבי ציור הקיר: הציור צויר בעת בניית קולנוע רחל, עוד בטרם הסתיימה הבניה!. ראש העיר הראשון של אשקלון - יחזקאל זונאבנד (אנחנו קראנו לו הדוד היינריך), שהיה מיודד עם זלקין בעל הקולנוע, הזמין את בת משפחתו בדרגה שנייה (אבא של הציירת ויחזקאל היו בני דודים) שהיא ובעלה היו ציירים. הציירת - שולמית זונאבנד, הצייר- אוסוולדו בררה (אני לא בטוח שהיו נשואים, אולי היה רק בן זוגה), השניים הגיעו ממקסיקו! במיוחד לצורך הציור. צילום הציור המצורף הוא רק של מרכז הציור, מי שזוכר את כל הציור ואת מקומו, זוכר שבצד שמאל ישבה בחורה צעירה וחיללה בחליל להנאת העובדים בשדה, היא נראתה כאילו היא יושבת על הדלפק של המזנון. בעת שנעשה הציור, הדלפק עדיין לא היה מוכן ולכן בנו פיגומים כדי שתוכל לשבת. הנערה היפה!!! היא אחותי היקרה תמי גרינהוט, לשעבר תמי הרץ (מחזור של מיכה הררי, רחל אפשטיין, תמר גלעדי ועוד..). במרכז התמונה מצוירת הציירת עצמה - שולמית!! שצוירה ע"י שותפה אוסוולדו שהוא למעשה היה הצייר הראשי.

ליחזקאל זונאבנד היו בן ובת מנישואיו הראשונים. הבת - יולנדה, גם כן הייתה ציירת, חיה בלונדון, ציירה בעיקר תפאורות להצגות והצליחה מאוד. הבן יוסף זונאבנד (אנחנו קראנו לו קוקי) חי בניו יורק, היה רופא, עסק במחקר והיה הראשון שגילה באפריקה את נגיף האיידס. לאחרונה מצבה של יולנדה לא טוב לכן קוקי עבר לגור בקרבתה בלונדון.

<u>הָאָדָם אֵינוֹ אֶלָּא... / שאול טשרניחובסקי</u>

הָאָדָם אֵינוֹ אֶלָּא קַרְקַע אֶרֶץ קְטַנָּה,
הָאָדָם אֵינוֹ אֶלָּא תַּבְנִית נוֹף־מוֹלַדְתּוֹ,
רַק מַה־שֶּׁפְּנָה אֶזְנוֹ עוֹדָהּ רַעֲנָנָה,
רַק מַה־שֶּׁפָּנְתָה עֵינוֹ טֶרֶם שָׁבְעָה לִרְאוֹת,
כָּל אֲשֶׁר פָּגַע בְּמִשְׁעוֹלֵי־טְלָלִים יֶלֶד
מִתְלַבֵּט, נִכְשָׁל עַל כָּל גּוּשׁ וְעִי־אֲדָמָה,

.....

שֶׁחָקְקוּ עָלֶיהָ בְּרֵאשִׁית בְּרִיָּתָהּ, -
הָאָדָם אֵינוֹ אֶלָּא תַּבְנִית־נוֹף מוֹלַדְתּוֹ.

ד"ר טשרניחובסקי לא התפרנס משירתו. עם כניסת השטר החדש בן 50 שח' למחזור מובא כאן קטע משיר שכתב. נוף ילדותנו – אשקלון – יילווה רבים מאתנו עד יום אחרון.

התמונות בעמוד זה לוקטו בידי עידית מן, פטר ארבן, יואב גולסט ודוד אפל. תבנית נוף ילדותם של חלק מתושבי "אשקלון", השכונה שהחליפה את שמה ל"אפרידר".

עזרא ינוב מוסיף פרטים לסיפור הקולנוע:

כל הכבוד! ממש היסטוריה של שנותיה הראשונות של אפרידר. רוב השמות שהוזכרו כאן היו לתקופה קצרה חניכיי במפגשי הדרכה שהדרכתי בהתנדבות, בכיתות הראשונות של בית הספר התיכון באפרידר שהופעלו בשתי דירות קרקע, בהיותי מנהל צעיר שהקים את המחלקה לתרבות נוער וספורט בעיריית אשקלון. באולם קולנוע רחל הקמנו בשנת 1957 את תאטרון אשקלון עם במאי ושחקנים אפרידרים, עסקנו במכירת כרטיסים לקהל. מאז קראו לאולם רחל -אולם תאטרון וקולנוע - עד שהשחקן הנודע יוסף ידין, מ"הקאמרי" עצר את שטף הצגת "על עכברים ואנשים" ופנה לקהל וקרא שאי אפשר עוד להמשיך בהצגה, מאחר וכיסאות העץ של האולם חורקים עם כל תנועה של הקהל והרעש של חריקת הכסאות מונע את המשך ההצגה. מאז החל אולם התאטרון והקולנוע "רחל" לאבד גובה, לחדול מהבאת הצגות תיאטרוני תל אביב. אט אט קבע בעל הקולנוע זלקין שההוצאות עולות על ההכנסות, והיתר – הסטוריה.

הצד האחר של אשקלון

קיבוץ גלויות לא היה רק שם של ציור הקיר בקולנוע רחל. שכונת אפרידר הייתה אולי השכונה היחידה בארץ שתוכננה, מומנה ונבנתה בכספי קהילה יהודית בגולה שהחליטה לסייע בהקמת מדינת ישראל ומקום מושבה היה דרום אפריקה. השם אפרידר נגזר מצרוף המילים אפריקה ודרום. יש הסבורים כי במקום דרום המילה דיור היא הבסיס, כמו עמידר ואחרות. הכל היסטוריה.

לכבוד הקהילה התורמת, באפרידר ישנם רחובות הנושאים שמות תואמים: שדרות דרום אפריקה, רחוב קפסטאט ורחוב יוהנסבורג. משפחות רבות עלו מדרום אפריקה לישראל ישירות לאפרידר אשר שמה הראשון היה אשקלון והיא נחשבה לרשות מוניציפאלית עצמאית עד איחודה עם מגדל-גד.

איכלוס העיר אשקלון מחוץ לאפרידר נעשה בתקציבים מקומיים מקובלים. מכיוון שהמדינה קלטה בעשור הראשון כמיליון עולים שהיו למעלה ממאה אחוז תוספת לאוכלוסיה הקיימת, מעברות זמניות הוקמו ברחבי הארץ ולשם נשלחו מרבית העולים, כפי שקרה גם באשקלון. מגדל הערבית קלטה מייד תושבים ברי מזל ושלוש מעברות מסביב קלטו את ההמשך.

השכונות החדשות שנבנו סביב מגדל היו השיכון הדרומי ושכונת שמשון, בסדר הזה. תושבי המעברות הועברו בהדרגה לשיכונים החדשים ובשנת 1960 בערך הסתיים עידן המעברות באשקלון. ילדי אפרידר והמעברות לא ידעו אלה על אלה וכאילו התגוררו על פלנטות שונות. בשנים הבאות, עם הקמת בתי הספר התיכון והמקצועי, החלה אינטגרציה משמעותית בין קבוצות האוכלוסיה השונות.

צילומי הבנייה בשכונות – אוסף פרטי שלי ע.ע.

בנייה מואצת

630,000 אזרחי ישראל ביום הקמתה עמדו מול גל עליה של מיליון איש בעשר השנים הבאות. המעברות הרעועות היו צורך חיוני לתת תשובה מיידית לדיור: ללא חשמל, מים, ביוב או כל נוחיות אחרת. התמונות כאן מן המעברות נלקחו מהאוספים של אילנה אביב, רחל סגל, אלי דגני והאמנית אילנה שפיר. אילנה שפיר לא התגוררה במעברה. היא רק הצטרפה לעובד סוציאלי ובאה לראות את חיי העולים במקום. התימני החביב הוא רישום אחד מני רבים שציירה בעקבות ביקוריה במקום, באדיבות משפחת האמנית.

התמונות הקבוצתיות הן של בתי הספר עוזיאל וארלוזורוב שהחלו את פעולתם במעברות ולימים התמקמו בדיור הקבע בשכונת שמשון.

ההפגנה הגדולה

בצד ימין צילום מטושטש מתוך העיתונות בשנת 1958. הפגנה בצומת הכניסה לאשקלון, "צומת בנזין" בלשון תושבי מעברה ג', נולדה בגלל צווי עיקול שהודבקו במעברה. למה עיקול? חובות שכר דירה על פחונים וצריפים... מה כבר אפשר לעקל? אין רדיו, אין רכב ואין שום רכוש. אז מדביקים צווי עיקול על... ארגזי קרח. הדיירים הנעלבים יצאו לצומת עם ארגזי קרח ובדיוק יצאו מהעיר תיירים שבאו לראות כיצד מתקדמת הבנייה בשכונות החדשות. כולם היו מזועזעים. לא פעם נשרף צריף בשבתות כי על פתיליית החמין הייתה מונחת שמיכה. ללא טלפון, ברז מים או שרותי הצלה, נשרף כל הצריף. בניית השכונות הייתה דחופה וחשובה ממש.

הצילום מאוסף אלי דגני ובאדיבותו. מילדי המעברה לשעבר.

רחוב הרצל 1949 - מאוסף ציפי ויינטראוב ארבלי

ראשית איכלוסה של אשקלון בשנת 1949 היה בבתים הנטושים של מג'דל. הממשל הצבאי ניהל רישום של נכסי נפקדים ובו המזל בין התושבים שהגיעו ראשונים לאשקלון זכו למבנים מאבן ממש.
עשר שנים חלפו עד שכולם התחברו לרשת החשמל. לפי עדויות שונות קרח אפילו לא יוצר בעיר אלא הגיע מבחוץ ועל כך יש ויכוחים.
ה"ה ויינטראוב הקים את אגודת השומרים [למטה משמאל] ובגלל מסתננים משטרת אשקלון סיפקה לתושבי מגדל נשק להגוננות עצמית.
השכונות החדשות רק היו בשלבי תכנון והכנה והמעברות היו החלוצות בכל הקשור לקליטת עליה מכל קצות תבל – למעט דיירי מג'דל שזכו מן ההפקר תרתי משמע.

תמונה מאוסף דוד אפל

מאוסף ציפי ארבלי ויינטראוב

אחינו, גיבורי התהילה

שובבים היינו. לא פעם הברזנו למורים וחמקנו לחוף הים. לפעמים היינו מבלים בין כתלי בית המשפט שהיה קרוב והרבה יותר מעניין. איך עוד ניתן לבלות שעתיים בבוקר בלי שההורים יחשדו? כך התגלה יום אחד כי המורה לאזרחות נאשם בהריגת סוס. לא פחות. והשמועה עשתה לה כנפיים בבית הספר התיכון על שם תגר.

בשיעור הקרוב לא התאפקנו. שאלנו את המורה על המשפט. יוסי בינדר צחק ואמר שבסך הכל היה מדובר בסוס שעשה בדיקה סטטיסטית על תאונות דרכים... אבל מייד המשיך ברצינות והסביר כי כשחזר מתל אביב, במכונית הסוסיתא הישנה שלו, נתקל בפגר של סוס ליד מסילת הברזל שעל הכביש מול מפעלי קייזר אילין [כיום עשות]. מאחר ולא הספיק לבלום, המשטרה האשימה אותו בהריגת הסוס. השופט האמין ליוסי כשהסביר כי הסוס כבר שכב מת ולכן הרשיע אותו בכך שלא יכול היה לבלום בטווח האורות. צחקנו.

יוסי לא נסע סתם לתל אביב. הוא למד משפטים וגם הוסמך בהמשך לעריכת דין. כאשר גוייסנו בצו 8 למלחמת יוֹם הכיפורים, גם יוסי גוייס. כשחזרנו הביתה מן המלחמה גילינו לחרדתנו כי בין חברינו הנופלים בקרבות היה גם המורה לאזרחות – יוסי בינדר ז"ל.

יוסי נראה בצילום למעלה משמאל במדי הגדנ"ע. כתלמיד בית הספר כצנלסון הוא יצא למחנה שנלר עם כיתות ז-ח' והוא נראה כורע משמאל. מימין במסגרת לבנה גם תמונה מאוחרת שלו.

רבים מבין תושבי אשקלון וילדיה נפלו על הגנת המדינה מאז הקמתה. אין כאן מקום לספר על כולם או אפילו להכניס את כל הרשימה. עם זאת, אם מישהו יבקש לספר כאן על חבר או בן משפחה שנפל – לא יידחה.

שני אחים

בין חללי אשקלון הרבים ישנם שני אחים, בנים למשפחה אחת - משפחתם של דוד ועדה גלעדי מאפרידר. סיפורם יהיה מייצג כאן והיום לכל חללי העיר.

אמנון הצעיר היה קצין במלחמת ששת הימים ונפל במהלכה. אחיו גדעון הבוגר ממנו היה צנחן. לאחר נפילת אמנון החליט להסב עצמו לחיל השריון וכך עשה. לימים מצא עצמו מפקד על הפלוגה של אחיו הצעיר.

במלחמת יום הכיפורים גדעון פיקד על פלוגה ב' בגדוד שריון בחטיבה 600. במסגרת קרבות הפריצה מול החווה הסינית, בליל 15-16 באוקטובר פלוגה זו, בסין, הועברה תחת פיקודה של חטיבה 14 ובקרב שריון מהקשים ביותר נפגע גם גדעון ונפל.

לזכר שני האחים ניצבת אנדרטה בדרך היורדת לחוף הים באשקלון. במקור היצירה נקראה בפי יוצרה, לב טוכנר, "שמשון ודלילה". לימים, עיריית אשקלון הפכה את הכיכר לאתר הנצחה לשני האחים אמנון וגדעון גלעדי ז"ל והמקום נקרא 'כיכר הגבורה'. גם הכביש מן העירייה לכיוון הכיכר נקרא רחוב הגבורה והוא צמוד לאנדרטה לכל נופלי אשקלון לדורותיהם ולבית "יד לבנים". לזכר כולם ולכבודם!

מצבות משונות

מצבות משונות הן מצבות שנעשה בהן שינוי. משמאל נראה קטע ממצבתו של חברנו מילדות בומה גטמן ז"ל שנפל במלחמת יום הכיפורים אוקטובר 1973. איש טוב לב וחייכן שלא הספיק דבר בחייו.

בומה התגייס לצה"ל ביום 5 באוגוסט 1968. הוא עמד יחד אתי בתור לקבלת מספרים אישיים והיה לפניי. מספרו האישי היה 2053646. מישהו ביחידה להנצחת החייל מחליף את כרי המצבות של חללינו. אולי בגלל התאריכים העבריים המתחילים כעת כולם באות ה'.

לאחר פניה ליחידה להנצחת החייל התברר הטעות אצל בומה והמצבה תוחלף לאחר בדיקה כפולה נוספת. ומה עם כל האחרים? גם שם נפלו טעויות? לבומה ודאי לא היה אכפת מה כתוב על המצבה שלו. אבל <u>אי שם מסתובב חייל אחר עם המספר האישי החדש שלו</u>. הזוי ומיותר. ומה עם אחרים?

עלי באר

כך ראה וקדש!

מי שלא ראה את הטקס ביום 22 באוקטובר שחלף לא ראה מעשה חינוכי לעילא מהו. שני עמודים היום לא יספיקו לתאר את מה שאני מזהה כמעשה קהילתי שיש לחקותו בכל תחום נוסף. אל תלכו לשום מקום!

הבאר ששבה לתחיה בלב הגן הלאומי

עיקר המעשה מבוסס על שגעון של היסטוריון אשקלוני בן זמננו ושמו גד סובול. גד נחשב לנאמן לשימור אתרים באשקלון ולא רק. בשנים האחרונות גד החל בלחיצה לשיחזור ושיקום החקלאות העתיקה בתחומי תל אשקלון שנודע בזמנו בשם הפארק הלאומי וכיום גן לאומי אשקלון.

השותפים למעשה הייחודי לא מעטים אך החיבור ביניהם לא היה אוטומטי ולא מובן מאליו. מאמציו של גד סובול החלו בהקמת צוותים לטיפוח אתרים ברחבי אשקלון וגם פינות בגן הלאומי נכללו בעניין. עיריית אשקלון, הנהלת הגן מטעם רשות הטבע והגנים, וכמובן – בתי הספר מקיף ה' - דרכא ואורט על שם רחביה אדיבי הפכו לצוות משומן שתוצאות פעולתם המשותפת הגיעה לשיאה החודש.

שני בתי הספר שצויינו לעיל קיבלו תעודות הוקרה לרגל פעולתם, כמצולם משמאל, ועל פעולתם זו יש לברך. לצד אלה ניצבת <u>הנהלת רשת 'הום סנטר</u>' שתרמה לתלמידים סרבלי עבודה נאים ולהם שלוחה תודה והוקרה גם מכאן. על תלמידי בית הספר אדיבי, ועל מעשים נוספים יפים בין כתליו, יפורט בגליון 37 לצד כתבה נפרדת שתוקדש לראש העיר אדיבי ז"ל ולכבודו. לא נערבב פרשיות היום.

שותפו של גד סובול להנהגת הפרוייקט בגן הלאומי אשקלון הוא ד"ר אבי ששון ממכללת אשקלון, בתמונה למטה. אבי ששון הוא מומחה לארץ ישראל בכלל ולענייני מקורות מים בתוכה בפרט. שאיבת מים מבאר עתיקה בגן הלאומי אשקלון היא בהחלט בתחום הדיסציפלינה שלו. ד"ר ששון שותף גם לשימור האתרים ברחבי העיר ועוד. כבוד!

דר' אבי ששון מברך בטקס

סיירת גאוגרפית ייחודית

דמעות של שמחה

חיתוך בצל במטבח, כידוע, זה עניין של דמעות. בצלצלי שאלוט נחשבים למעדן בכל מטבח נחשב בעולם, עוד מימי רומא העתיקה, ומחירם בשמיים. רק מעטים יודעים לספר כי במקור אלה בצלים שנולדו באשקלון, או למצער הוגדרו כך, ושמם הלטיני מעיד על כך: Allium ascalonicum כפי שהיוונים ייחסו את מוצאם לעיר אשקלון כבר בזמנם. בחלקה ההיסטורית של הגן הלאומי מקומם לא נפקד.

ותיקי אשקלון זוכרים את פרחי הבר הלבנים של הבצל גבוה הגבעול. איש לא ידע על תפקידו בהיסטוריה הקולינארית וספק אם אלה שצמחו כאן התאימו לבישול. לרגל שיחזור חלקה היסטורית של חקלאות עתיקה בגן לאומי אשקלון נערכת מזה שנים ספורות פעולת הצלה של זרעים כאלה ובקרוב יחזרו גם הבצלים לגן.

פעולת השיחזור של הבצלצלים איננה עסק לחובבים. מנהל אותה, יחד עם תלמידי אשקלון, ד"ר רוס פטרס מחברת 'הזרע'. מומחה בתחומו העוסק בתחום זה כבר 33 שנים והוא דואג לתהליך בליווי התלמידים והדרכתם. ביום השקת הבאר בגן הוצגה גם ערוגה עם שתילים הנמצאים בתהליך הכנתם לשתילה בקרקע. [ראו צילום].

חקלאות היסטורית

הטקס בגן הלאומי התרכז הפעם בבאר שיפועית אך במקום נטוע זה מקרוב גן עצי פרי מכל שבעת המינים, עצי כופר ועצים נוספים. תעלות השקיה שוקמו לצד הבאר וניתן לראות כיצד פעלה החקלאות בימים עברו.

בנוסף לבצל, במקום ייזרעו ויישתלו גם חיטה וצמחים נוספים להעשרת הידע של המבקרים

דור חדש של מורי דרך בישראל

יום לאחר טקס השקת הבאר בגן הלאומי, 23.10.14, הגיעה למקום קבוצה מטעם בית הספר לתיירות [בריכוזו של בני פרנקל] בקורס "דבורנית" עם מדריך הקבוצה שבתאי קו.

החבורה נפגשה עם גד סובול, לאחר תיאום מוקדם, וקיבלה הסבר מפורט על הבאר האשקלונית המשוקמת ועל החלקה ההיסטורית בגן הלאומי. זו הדרך להרחיב את תיירות הפנים באתרי אשקלון השונים. תודה לגד סובול על התנדבותו המבורכת ועל שיתוף הפעולה לאורך כל הדרך. לא מובן מאליו.

יבואו על הברכה העושים במלאכה

כפי שנמסר על ידי גד סובול:

הסיירת הגאוגרפית מבי"ס דרכא - מקיף ה' מפתחת וחוקרת את החלקה ההיסטורית עם המורה שוש שץ והמנהלת דליה רחמים.

את מבנה השאיבה בנו תלמידי אורט אדיבי [בהנהלת אליקי אלקובי] שגם הכינו כיבוד לטקס, עם עובדי הגן הלאומי בראשות עומרי בוכניק המנהל המסייעים תמיד בכל מלאכה דרושה.

אנשי רשות הטבע והגנים

עיריית אשקלון – דפנה ביטון ויורם שפר

ד"ר רוס פטרס מחברת "הזרע" בחסות ד"ר רינה קמינצקי ממכון וולקני והנחייתה.

נחשון סנה מקיבוץ גת – פיתוח הגפן האשקלונית

תמיכה ויעוץ - פרופסור דניאל מסטר, ראש המשלחת הארכיאולוגית מטעם קרן ליאון לוי האמריקאית.

למרות שהפעולה נעשית כיום, היא מקשרת את אשקלון החדשה עם עברה הרחוק ומשמרת את החקלאות העתיקה בתוכה. על רקע זה חרגנו ברצון ובשמחה ממדיניות הירחון לספר רק על ענייני העבר.

איזה הרשקוביץ

בשנה שעברה פנו אליי תחקירנים בעניין הכרכרות שהיו מעטרות את הקיר משמאל לכניסה לתחנת אגד באשקלון.

הכרכרות עדיין על הקיר אך הן מוסתרות בגלל דוכן הניצב במקום. התחקירנים חיפשו מידע על היצירה הייחודית עליה חתומה אמנית בשם איזה. הם גם רצו לדעת אם קיים צילום של העבודה שנחשפה לציבור בשנת 1964, עם חנוכת התחנה לקהל הרחב והפעלתה.

זכרתי כי בין הצילומים וקטעי העיתונות שקיבלתי מארכיון אגד יש סיכוי שיימצא משהו ואכן אתם רואים שני צילומים בצד שמאל. אחד כללי של בניין התחנה ואחד מוגדל עם יצירתה המבוקשת של איזה. [בתמונה הקטנה באילת]

חודשים רבים חלפו ובאוקטובר הגיעה לשולחני הזמנה לתערוכה של היוצרת איזה. איזה הרשקוביץ [אילון] מציגה תערוכה לצד שני יוצרים נוספים – דובי קייך ומישל קישקה – שכל אחד מהם מציג תערוכה משלו. הכל **במוזיאון הישראלי לקריקטורה וקומיקס** הנמצא בחולון.

התערוכה נפתחה חגיגית בטקס ביום 30 באוקטובר, יומיים לפני הופעת גליון זה. לכן לא הייתי יכול לדווח עליה מראש.

המוזיאון המדובר נמצא ברחוב וייצמן 61 בחולון והוא פתוח בימים א ו-ג בשעות 10-13, בימים ג ו-ה בשעות 17-20 ובשבתות בין 10 ל-15. אם תרצו לראות את האתר של המוזיאון: WWW.CARTOON.ORG.IL

את המידע וההזמנה קיבלתי מאוצרות התערוכה של איזה, ענת שלו וטל מרגלית.

כדי לדעת על עושר עבודתה של איזה תצטרכו לחפש את שמה בגוגל. איזה היתה מראשוני אילת מאז שנת 1950 ובוני המוזיאון התת-ימי במקום. אילת היא אהבתה הגדולה, פרט לאמנותה. איזה היא אמנית שציירה וגם איירה ספרים ומגזינים ובעברה עושר נדיר של יצירות ותערוכות רבות. קטונתי מלספר על כל אלה.

צר לי לראות כיצד יצירה שלה באשקלון נקברת מאחורי דוכן מכירות לטלפונים סלולאריים. ראו בתחנת אגד ותתרשמו.

שני הצילומים משמל נלקחו מעתון פנימי של אגד ובאדיבות הארכיון של אגד. בצילום העליון נראה קהל האורחים בצללים בין העמודים בלב התחנה כאשר הצילום התחתון מציג את הקהל בבירור ומקרוב. שני אלה כבר פורסמו כאן בעבר והפעם הם מועלים בשנית לכבוד התערוכה של איזה. הגרפיקה הצבעונית – קטע מתוך ההזמנה לפתיחת התערוכה בחולון 30.10.2014 שלשום ממש.

בלי ג'וני

השבוע שנה ללכתו

זוכרים ואוהבים

ערוץ הטלויזיה הקהילתית באשקלון

אסנת ויצר, ממתנדבי הערוץ באשקלון ופעיליו, מזכירה כי התכנית "חלון לאשקלון" משודרת בערוץ 98 של "הוט" ו"יס" בימים שני [שעה 12.00] ומוצאי שבת [שעה 18.00]. אסנת התקשרה משום שבחודש נובמבר יספרו גם על ירחון זה שלנו. ההמלצה לצפיה מבחינתנו תקפה תמיד. קצת חדשות מאשקלון בזווית קהילתית. **ברכות למתנדבים למען הכלל!**

מוניה אדם בונה מכשירי רדיו

תקציר הפרקים הקודמים: מוניה עולה לארץ ישראל, מבלה בקיבוץ ונוטש לחיפה. משם ממשיך לרחובות ומגלה את עולם הקשר של ההגנה הנמצא בחיתוליו ומצטרף כחבר. עכשיו כבר יש לו משימה לחיים.

לאחר שהתקין מכשירי טלפון על בריכת המים ובפרדס של ארבייטר, ההגנה ביקשה ממוניה להמשיך ולהכין מתקנים נוספים. בין אלה התעורר צורך להעביר את תחנת האיתות למקום גבוה יותר במושבה. מקום זה אותר על גג בית מוריסון. העליה למקום היתה באמצעות סולם והיה חשש שאורחים לא קרואים יטפסו למעלה ויפתיעו את מפעילי התחנה. לכן הותקן מנגנון אזעקה שעיקרו היה מדרגה בה היה מוסתר מנגנון הפעלה סודי שהתריע על ביקור לא צפוי באמצעות דריכה על המדרגה. מפעילי התחנה ידעו על המתקן ודילגו על המדרגה החשאית...

פנסי האיתות סבלו מתוחלת חיים קצרה. בגלל הנורות היקרות שקשה היה להשיגן, מוניה פנה למנהל מכון וייצמן, דר' בנימין בלוך, וביקש סיוע. למוניה היה רעיון כיצד להחליף את נורות ה"לוקאס" היקרות בנורות זולות של פנסי אופניים. אבל היה צורך לצפות צד אחד של הנורות בציפוי כסף מיוחד שיהפוך אותן לחזקות יותר בתוך הפנסים. מנהל המכון הפנה את מוניה לדר' חנה וייצמן, אחותו של דר' חיים וייצמן, וזו הקשיבה למוניה ומייד התקינה תמיסה ותוך זמן קצר היו עשר הנורות של מוניה מצופות כנדרש. הוא גם קיבל את הנוסחה איתה השתמש בהמשך וחסך להגנה כסף רב. שמו של מוניה הלך לפניו ודרכו לפעילות חדשה נסללה.

לצד הפעילות הקודמת, מוניה למד כיצד פועלים מקלטי רדיו ומשדרים. את השכלתו הקודמת מלימודיו בחו"ל העשיר בעזרת חוברות מקצועיות שרכש בתל אביב. חלקן היו ברוסית ומקורן רוסיה וחלקן באנגלית ומקורן אמריקה. מוניה בנה מכשירים ולמד בדרך הקשה כיצד העסק פועל עד שיצאו מלפניו מקלטים טובים לשימוש. חלק מיצירותיו מכר לחברים שהיו מעוניינים לקלוט שידורי רדיו רגילים. תוספת קטנה למשכורת הצנועה.

בעת ההיא מוניה התפרנס למחייתו בחנות למוצרי חשמל ברחובות. מזכיר מועצת הפועלים בא לספר לו כי עליו לדרוש תוספת שכר ואם לא ייענה – עליו להכריז על שביתה... תוך יומיים מצא את עצמו ללא עבודה ובמשך תקופה חי על סף הרעב ממש. מדי פעם נפלה לידיו הזדמנות להרוויח כמה לירות אבל כעת היה קשה לקנות חומרים לפיתוח תחביב הרדיו. לימים גילה כי הרעיון של השביתה היה מפוברק וכל מטרתו היתה לגרום לפיטוריו כדי ליצור מקום עבודה בשביל מישהו אחר. אז מה חדש??? תיקון מקרר אמריקאי מזדמן הניב חמש לירות במזומן. הון עתק עבור יום עבודה. חיתוך משאבה בפרדס הביא עוד מספר לירות. אבל מוניה חי על למ"ר: לחם, מרגרינה וריבה. עם תה... לפעמים חברים הביאו לו ארוחה או הזמינו אותו אליהם. לפעמים קטף מספר תפוזים בפרדס סמוך כדי להשיב את נפשו. במרס 1937 נשלח לקורס ראשון שהתקיים בהגנה לתקשורת אלחוטית. ההגנה עמדה להכנס לדור חדש של תקשורת שתחליף את תקשורת האיתות בהדרגה ותפתח אפשרויות חדשות.

חודשיים אחר כך מוניה כבר הציג לממונים עליו משדר אלחוט שבנה במו ידיו. אלה היו מופתעים, בלשון המעטה. מוניה התבקש לשמור על המצאתו בסודיות גמורה ובתחילת אוגוסט קיבל הודעה כי המפקד מבקש לראות אותו. בשישה באוגוסט נפגש מוניה עם סחרוב, הממונה על הסליקים ברחבי המושבה, והדרך לתל אביב נסללה.

עכשיו אפשר כבר לספר כי רבים באשקלון הכירו את מוניה כי הוא עבד במחלקה הטכנית של בית החולים ברזילי. איש לא שיער כי האיש החרוץ, השתקן והצנוע הזה תרם את כל זמנו לפני קום המדינה להקמת תחנות קשר לטובת בטחון ישובי הספר ומקומות נוספים עליהם יסופר בהמשך. בשנות השמונים נפגשנו במרכז אפרידר ושתינו קפה. מוניה, אותו הכרתי מתחילת שנות השישים עת הייתי ילד, הזמין אותי לביתו ברחוב הרקפת ונתן לי עותק מספרו "קשר אמיץ". הייתי מופתע כי מעולם לא חלמתי מה מסתיר האיש קטן הקומה הזה בעברו. גדולת הנפש וכישוריו של מוניה היו מעל ומעבר מכל מה שאדם יכול לנחש על מי שנראה כמו עוד אינסטלטור או חשמלאי במחלקה הטכנית של בית חולים. ערירי היה מוניה ולמיטב ידיעתי לא הותיר משפחה משלו. מן הראוי שמוניה יונצח במקום בולט בעיר בה התגורר כדמות אלמונית כמעט וידעו כל נער ונערה על מפעלו המיוחד למען הישוב והקמת המדינה. בהמשך תגלו עוד ותופתעו.

התמונה של מוניה – באדיבות אמנון בר גיורא, אשקלוני לשעבר ואיש המוסד

קולנוע ציוני משנת 1913

אם יש את נפשכם לראות כיצד נראתה הארץ ב-1913 הכנסו לקישור שלמטה. לקראת הקונגרס הציוני ה-11 הופק סרט ברחבי ישראל והתוצאה מפתיעה במשך שעה שלמה:

http://www.youtube.com/watch?v=EFD_o0-1QbQ

עגלה עם סוסה...

ותיקי אשקלון ודאי זוכרים את דר' נתן משולם. הרופא שטיפל בדיירי מעברה ב' ושכונות צפון א'-ב' במגדל. מדי פעם גם יצא למושב משען לטפל באנשיו. עגלה רתומה לפרד אספה אותו בבוקר במגדל בדרך למושב.

בסוף היום נאלץ דר' משולם להמתין עד שהפרד יחזור מיום העבודה שלו בשדה כדי שיוכל לחזור הביתה... בגליון 37 תוכלו לקרוא על הרופא מקופת חולים שעשה לנו קצת היסטוריה.

שלוש שנים וירחון אחד

הכל החל כשיצאתי כמתנדב עם תלמידי בית ספר באשקלון לטפח אתר אחד שנועד לשימור. בשיחה עם התלמידים והמורים התברר כי איש מכולם אינו יודע דבר על שנותיה הראשונות של אשקלון. מי היו מייסדי השכונות, כיצד קמו ומי היו התושבים הראשונים בכל אחת מאלה. במקום לכעוס על חוסר הידע – החלטתי על ייסוד ירחון זה.
כיום יש לירחון קוראים ברחבי העולם והם לא מעטים. מורי דרך, מוסדות ציבור וחוקרים מקבלים את הירחון וכבר שמעתי על קבוצות תיירים שהגיעו לבקר באשקלון בזכות הירחון. על כך אפילו לא חלמתי.
מספר קוראים ביקשו ויצרתי ברצון קשר בין בודדים וקבוצות שלפתע גילו שמות מוכרים מתחת לתמונות עתיקות. חלק מאלה נפגשו לאחר חמישים שנות ניתוק ואולי יותר. מכאן עלה במוחי רעיון הכנס שלכבודו מוקדש עמוד זה.

סטודנטים ממוסדות אקדמיים פונים ומקבלים כאן חומרים על תולדות הבניה של אשקלון בשנותיה הראשונות. כך תלמידים ממכללת אשקלון, שנקר בחולון, בצלאל ועוד. חברת שיכון ובינוי קיבלה כאן אוצרות מצולמים משנות החמישים. מוסד יד בן צבי מקבל תמונות וגם מספק לנו חומרים על הנשיא יצחק בן צבי, הנשיא שקבע את מעון הקיץ שלו בבינינו. שיתוף הפעולה בין הירחון וכל המוזכרים לעיל הוא גם פרי מאמצים שלכם, הקוראים.
אם יתקיים הכנס, יהיה זה יפה אם ביניכם יהיו כאלה שיביאו דיסק עם תיעוד נוסף שמתאים להמשך פעילותו של הירחון: תמונות, מסמכים, סיפורים על ימים ראשונים בעיר בה גדלנו וגם הולדנו את ילדינו.

דברי ימי אשקלון כנס קוראים בחנוכה

סביב לגלובוס

כיום קוראים את הירחון שלנו חברים בארצות הבאות:

ארה"ב
קנדה
אנגליה
אוסטרליה
רומניה
סין
הונג קונג
ידוע לכם על ארצות נוספות? ספרו לנו ונוסיף.

כמובן שלא נכתוב דבר על זהות הקוראים בשום מדינה.

כנס שלוש שנים

לציון שלוש שנות הופעת הירחון יתקיים כנס בפארק הלאומי של אשקלון ביום שלישי 23.12.2014 לכל קוראי הירחון באשר הם. הכנס יתחיל בשעה 11.00 בערך ויימשך עד חשכה ונועד לנוסטלגיה נטו כאשר חברים מוזמנים לפגוש לא רק את חברי השנתון שלהם אלא גם את האחרים מכל בתי הספר והגנים, מחנכים ותלמידים ככל שניתן, מכל שכונות העיר. כל אורח נוסף – יבורך!

מימין אתם רואים את הלוגו של הכנס שיודפס על חולצות טריקו לבנות. כל מי שמתכוון להגיע מוזמן להודיע על כך במהלך החודשיים הקרובים. המעוניינים בחולצה – נא להודיע על כך, כולל מידות מבוקשות, והכינו 25 שח' ליחידה. [מידות: S.M.L.XL.XXL]

<u>אם לא תהיה הענות לכנס של לפחות 100 משתתפים עד יום 30.11.2014 תתפרסם הודעת ביטול בגליון שיופיע ביום המחרת – 1.12.2014</u>

<u>המועד המתוכנן הוא גם זמן חופשת חגים בחו"ל, לידיעת חברים ברחבי תבל המתכננים לבקר בישראל.</u>

הכינו בגדים חמים, ערכות קפה, כסאות, מי שתיה, מנגלים ואהלים, וכל מה שתרצו. [עזרה ראשונה, שניה וכו]. נקווה שמזג האוויר יהיה אתנו. הריכוז יהיה במרכז הפארק בין השירותים ומתקני המשחקים.

אם לא ידעתם: מלון דגון בגילגולו הראשון נתן יום חינם נוסף לאורחים שנפלו על יום גשום. משה [פרנצל] דורות המנוח קרא לזה "ביטוח גשם" והתנאי היה 5.1 מ"מ גשם שירדו בין 08.00 לשעה 17.00 ביום האירוח. הוא לא הפסיד על הביטוח הזה שום דבר, אז נא לא לדאוג!

מרכז המפגש בפארק. השרותים משמאל, מתקני המשחקים מימין. הלבן – חנייה לנכים.

דמי כניסה לגן הלאומי:

יחיד – 29 שח'
בקבוצה – 25 שח'
אזרח ותיק – 15 שח'
אשקלוני ברגל 0 שח'
ילד – 15 שח'
נכי צה"ל – חינם עם הצגת תעודה.

לקראת הכנס נבקש מהנהלת הגן שתכיר במשתתפים כחברי קבוצה. בלי נדר.

ט.ל.ח.

עמוד תזכורת

עמוד זה מפורסם בפעם השניה כדי להזכיר את עניין הכנס. עשרות כבר הודיעו על כוונתם להגיע לכנס אך טרם הגענו למינימום הנדרש.

הערב שלנו

המגרש בירחון זה הוא גם שלכם וכולם מוזמנים גם לכתוב בכל תחום רלוונטי, קצר ולעניין.

שלכם, למען העבר והעתיד של כולנו,

להתראות בגליון 37

idan.ofer@gmail.com